

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Kennet'o Grahame'o „Vėjas gluosniuose“ – vaikų literatūros šedevras. Ką ir kaip būtina mokiniams atskleisti?

Prof. dr. Džiuljeta Maskuliūnienė, projekto „Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“ metodininkė

2021 m. rugpjūčio 26 d.,

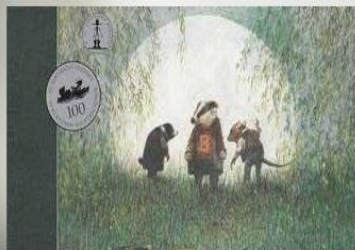
nuotolinis susitikimas

„Lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo turinio įgyvendinimo galimybės“

Žurnalas „Rubinaitis“ kalba apie vaikų ir jaunimo literatūrą, pateikia naudingos informacijos.

[illegible]

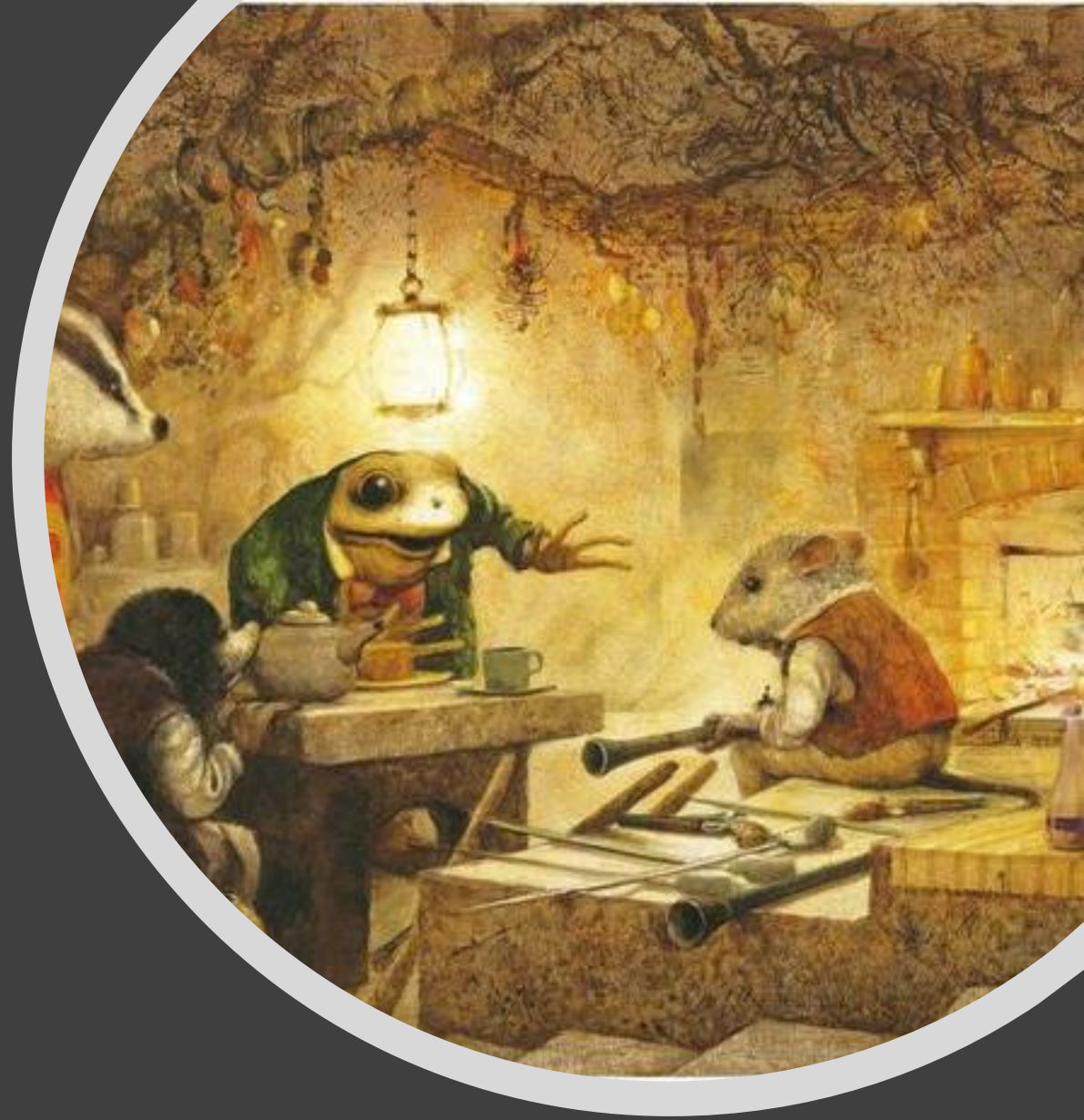
6 klasės literatūros kurse numatyta skaityti:

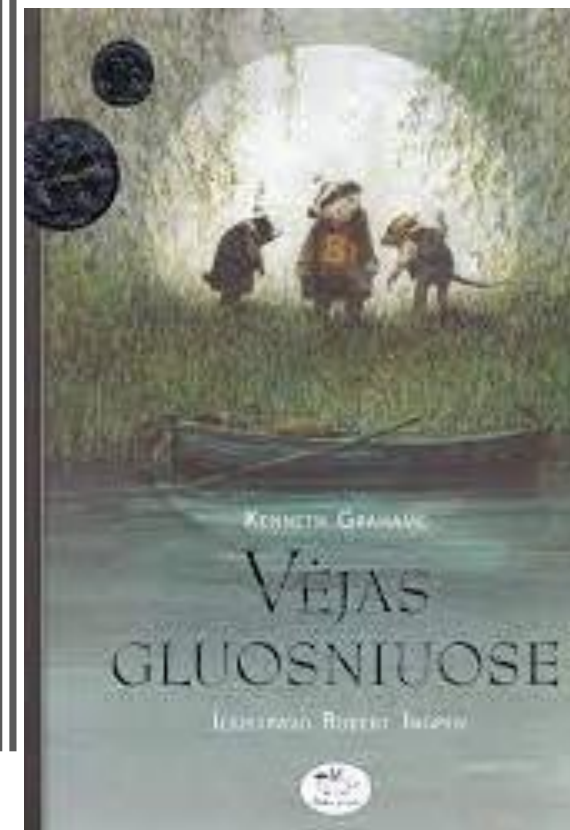
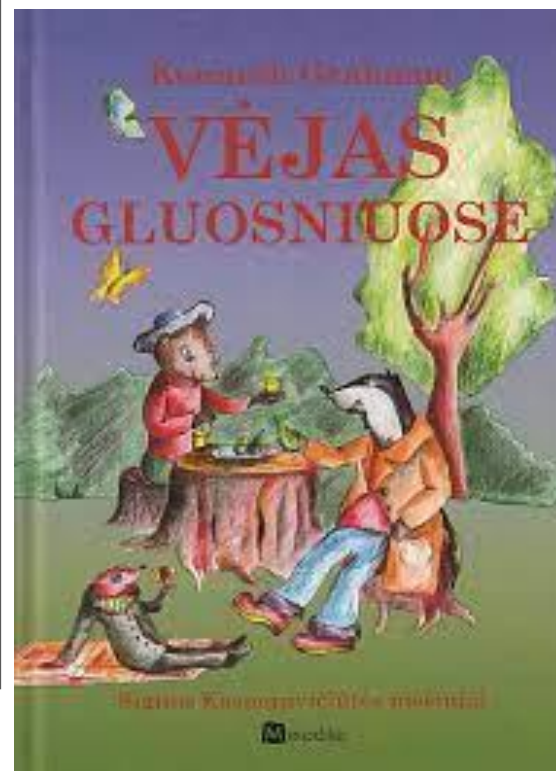

- **Pasirinktina:** Kenneth Grahame „Vėjas gluosniuose“, Louis Sachar „Duobės“, Natalie Babbitt „Amžinieji Takiai“, Katherine Paterson „Smarkuolė Gilė Hopkins“, Markas Tvenas „Tomo Sojerio nuotyčiai“ **ar kt.;**
- 30 procentų LKL programos sudaro laisvai mokytojo pasirenkamas turinys;
- Pasirinkto kūrinio nagrinėjimą galima pratęsti ir per **savarankiško skaitymo** pamokas.

Kodėl „Vėjas gluosniuose“?

- Škotų rašytojas Kenneth'as Grahame'as (1859–1932) 1908 m. išleido pasaulinę šlovę pelniusią apysaką-pasaką *Vėjas gluosniuose*.
- Keturi bičiuliai laukiniai gyvūnėliai Kurmis, Vandeninis Žiurkinas, Barsukas ir Rupūžius atėjo į literatūrą ir iki šiandien yra mylimi skaitytojų – vaikų ir suaugusiųjų.
- Lietuvių kalba *Vėjas gluosniuose* pasirodė 1966 m., vėliau išėjo 1996, 2000 (adaptuotas variantas serijoje „Iliustruota didžioji klasika“) ir du skirtingi 2011 m. leidimai. Iš pastaryjų ypač minėtinas „Nieko rimto“ leidyklos variantas su subtiliomis australų dailininko **Roberto Ingpeno iliustracijomis**, sukurtomis šios knygos pasirodymo šimtmečio proga. Lietuviškai tekstą prkalbino Vilniaus universiteto dėstytoja Aleksandra Dantaitė, talkinama studentų – jos vadovauto anglų kalbos būrelio narių. Naujausias pakartotinis leidimas – 2020 m. („Nieko rimto“). Taigi knyga nesunkiai prieinama bibliotekose, knygynuose.

Skirtingi knygos leidimai

6 klasės literatūros kūrinio nagrinėjimo kryptys

- **Teminės gijos:** 1. Literatūra kuria pasaulį [poetinis pasaulio reiškinių aiškinimas]. 2. Literatūra keičia pasaulį [žodžio galia – tautinės tapatybės kūrimas ir stiprinimas]. 3. **Literatūra atspindi gyvenimą [gyvenimo išbandymų vaizdavimas].** Atskleidžiama žodžio meno paskirtis: 1) žodžiu tapydamas vaizdus (kurdamas mitinius pasakojimus ir istorines sakmes) žmogus nuo seniausių laikų siekė paaiškinti įvairius pasaulio reiškinius, netgi įminti didžiąją Žemės ir žmogaus atsiradimo paslaptį, galėtume sakyti – **žodis sukuria, „apvelka“ visą regimą ir neregimą pasaulį** (mitai tebekuriami iki šiol); 2) žodis, ypač poetinis (skambesio, reikšmės ir ritmikos dermė), turi ypatingą galią telkti žmones ir keisti gyvenimą (pavyzdys – lietuvių tautinis atgimimas XIX–XX a. pr.); 3) **literatūra atspindi gyvenimą, praturtina skaitančiojo suvokimą ir atskleidžia gyvenimo išmintį (nagrinėjant kūrinius, vaizduojančius vaikų, šeimos gyvenimą, įvairius nuotykius ir išbandymus, ypač pabrėžiama žmogaus orumas ir savigarba, pasitikėjimas ir artimo meilė).**

(Paryškinti tie aspektai, kurie itin tinka K. Grahame'o knygai analizuoti).

Apie kokius literatūros poetikos, teorijos dalykus galima kalbėtis su mokiniais, remiantis šiuo kūrinio?

- Žmogaus elgesys, jausmai, apsisprendimai sudėtingose situacijose.
- Pasitikėjimas savimi, orumas ir savigarba.
- Jautrumas kitam ir artimo meilė.
- Veikėjų paveikslai.
- Pasakotojo santykis su vaizduojamu pasauliu.
- Pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimas.
- Pasakotojo ir veikėjų kalba.
- Dialogas prozos tekstuose.
- Kūrinių lyginimas pasirinktu aspektu.

Kennet'o Grahame'o apysakapasaka „Vėjas gluosniuose“

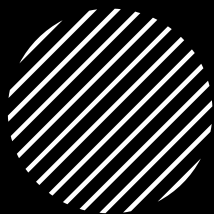
leidžia kalbėtis visais šiais 6 klasei numatytais literatūros poetikos, teorijos klausimais.

Knygos adresatas

- Knygą galima skaityti dvejopai: mažesniems tai bus prasminga pasaka apie personifikuotų gyvūnėlių gyvenimą, jaunimui, suaugusiems – psichologiškai motyvuotas pasakojimas apie žmogų įvairiose gyvenimo situacijose ar apie konkrečios istorinės epochos žmones. Apysakoje iškyla idiliški senosios Anglijos vaizdai, karaliaus Eduardo VII laikų aukštuomenės gyvenimas.
- Tačiau kūrinio prasmės išeina už konkrečios epochos ribų, intertekstinėmis nuorodomis nusitęsia net iki antikos vaizdinių, gyvuojančių skaitytojų kultūrinėje sąmonėje ir šiandien. Todėl knyga yra universali, aktuali visais laikais.

***Intertekstinės
gijos.
Pano epizodas***

Knygoje prasmingai skleidžiama Pano ir Odisėjo mitologija. Septintas skyrius „Panas prie Rytmečio vartų“ – kone pats sudėtingiausias, sykiu ir poetiškiausias, kupinas mistikos, laikytinas knygos kulminacija. Vasarvidžio naktį Kurmis ir Žiurkinas išplaukia ieškoti pradingusio ūdriuko Rubuiliuko. Prieš brėkstant žvėreliai išgirsta nuostabią viliojančią Pano melodiją, o vėliau išvysta ir jį patį. Knygoje svarbi grožio pajauta.

Kelionės motyvas, gamtos vaizdai

- Skyriaus pavadinimas „**Platūs keliai**“ įkūnija tolesnius įvykius ir knygos dvasią. Rupūžius susižavi čigonų gyvenimu (plačiojo pasaulio užuomina): „Va kur tikras gyvenimas: platūs keliai, dulkėti vieškeliai, šilai, ganyklos, krūmokšniai, kalnai ir pakalnės! Stovyklos, kaimai, miestai ir didmiesčiai! <...> Prieš tave visas pasaulis ir nuolat besikeičiantys vaizdai!“ (p. 33). Tai nuskamba tarsi būsimų nuotykių preliudija.
- **Keliauti** – tai persikelti laike ir erdvėje, kelias ir laikas išbando herojus, suteikia patirties, pamoko. Prisimintina, kad „Vėjo gluosniuose“ 1996 m. lietuviškojo leidimo priešlapiuose buvo pateiktas žvėrelių gyvenamosios vietovės žemėlapis. Jame pavaizduoti įvairūs palei Temzę išsidėstę objektai: Rupūžiaus Viensėdija, Žiurkino, Ūdro namai, toliau nuo upės – Kurmio namai. Gūdžiosios girios vidury – Barsuko namai, Žebenksčių ir šermuonių irštva. Temzėje nupiešta žalioji Pano sala. Šį žemėlapiį piešė dailininkas Giedrius Jonaitis. Tai labai vykęs sumanymas – vaikams patinka detalios iliustracijos, nes gali atsidėję nagrinėti.
- Skaitytoją užburia **peizažiniai Temzės vaizdai** (įtakos jiems galėjo turėti ir tai, kad rašytojas užaugo sodyboje prie Temzės). Gamtos vaizdavimui apysakoje apskritai skiriama daug dėmesio, o peizažas turi ir gilią filosofinę potekstę.
- Knygoje ypač reikšmingas **Gūdžiosios girios vaizdinys**. Jis vėliau Šimtamylės girios aidu aptinkamas A. Milne'o kūrinyje apie Mikę Pūkuotuką. Galima teigti, kad girios (miško) tema čia yra daugiaprasmė mitologema.

Kūrinio vizualinės interpretacijos

Atnaujinamoje LKL programoje

- 1) Pabrėžiamas kalbos ir literatūros ryšys su kitais menais;
- 2) Didesnis dėmesys vizualinėms literatūrinio teksto interpretacijoms, kūrybinei veiklai.

Nenuostabu, kad „Vėjas gluosniuose“ gimtojoje šalyje ir pasaulyje sulaukė neįtikėtino populiarumo – nesuskaičiuojamų leidimų, vertimų, tęsinių, adaptacijų, iliustracijų, animacinių ir teatrinių (miuziklo, dramos) variantų. Viena iš garsiausių – lėlinė britų animacija. 1983 m. „Thames Television“ kanalo užsakymu buvo sukurtas puikus ilgametražis animacinis filmas. Vėliau ta pati kompanija ėmėsi animacinio serialo. „Serialas buvo milžiniškas – 5 sezonų, 65 serijų, iš kurių viena savo ruožtu išaugo į valandos trukmės filmą“, – pasakojama interneto puslapyje „Meškiukas bibliotekoje“. Galima su mokiniais pamokoje aptarti animacinę, teatrinę ar kitokią šios knygos interpretaciją.

Lietuviškos teatrinės interpretacijos

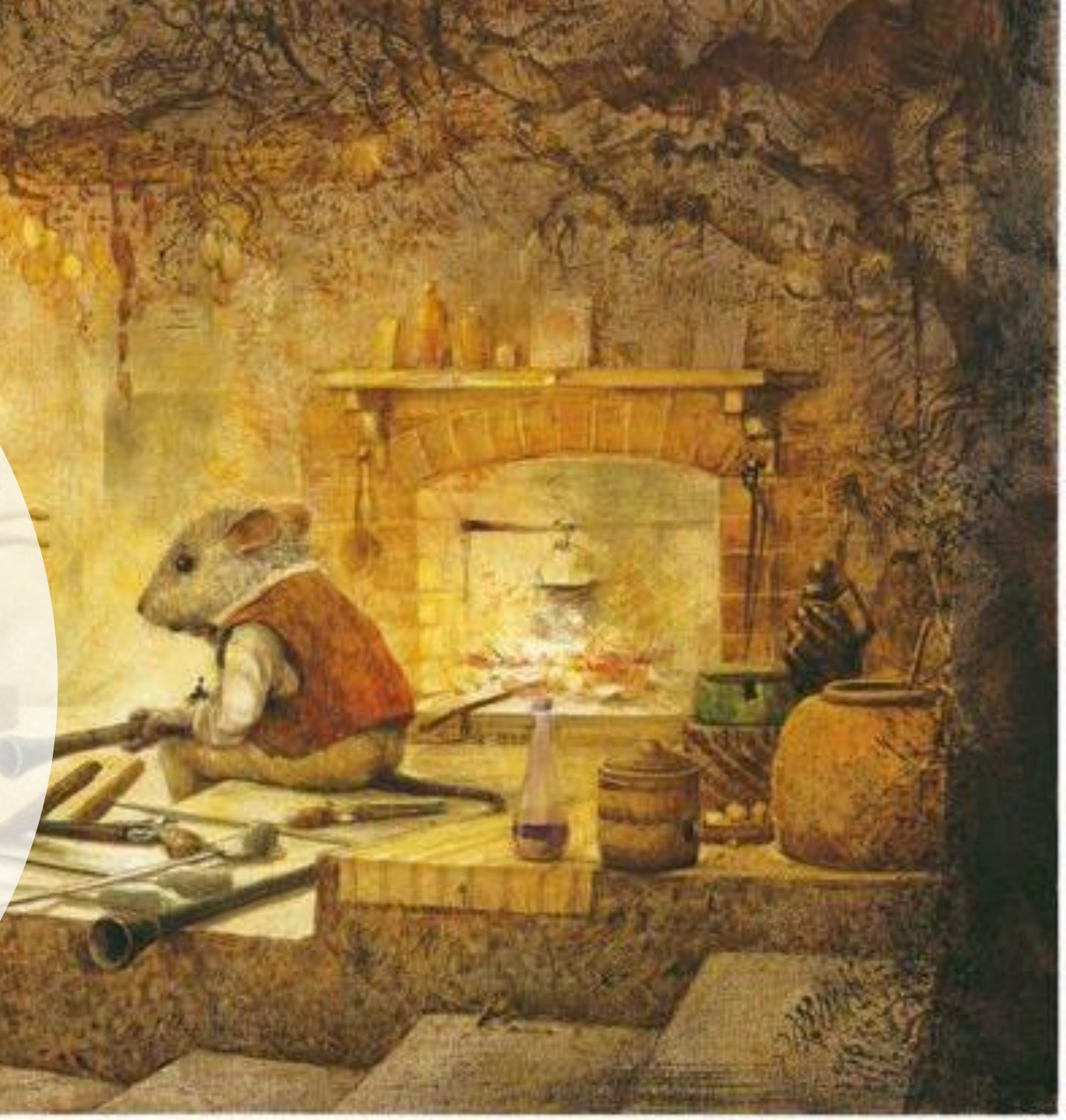
Pasirodė pirmieji lietuviški teatriniai bandymai. Klaipėdos dramos teatras 2016 m. parengė premjerą – *Vėjo gluosniuose* **inscenizaciją**, kurią sukūrė žinomas vaikų spektaklių režisierius Antanas Gluskinas, Vinco Aurylos premijos laureatas.

Antras lietuviškas teatro darbas – 2017 m. pastatytas **keturių dalių radijo vaidinimas** „Vėjas gluosniuose“ (radiofonizacijos autorius – Andrius Patiomkinas, režisierius – Romualdas Vikšraitis).

Vietoj išvadų

- K. Grahame'o *Vėjas gluosniuose* – pasaulinės vaikų literatūros aukso fondo dalis. Tai labai sudėtingas, polisemiškas kūrinys, o sykiu – mielas, jaukus, suprantamas. Adresato požiūriu ši knyga ideali – kiekvienas ją gali skaityti savo lygiu ir nebūti nuvilintas. Žinoma, gilios ir sunkiasvorės teoretikų įžvalgos aktualios suaugusiems skaitytojams, intelektualams, vaikams rūpės labiau „upės paviršiuje“ esančios prasmės, į gelmes jie galės leistis daug vėliau. Gal svarbiausia rašytojo talento savybė – vaizduotės galia?

Plačiau apie tai:

- Džiuljeta Maskuliūnienė. „Ką pasakoja vėjas gluosniuose, arba įstabusis Kennet'o Grahame'o knygos pasaulis (Rašytojo 160-osioms gimimo metinėms)“, in *Rubinaitis*, 2019 Nr. 1 (89), p. 28–35.